

Müsaibimiz "Ulduz" jurnalının baş redaktoru, tanınmış şair Qulu Ağsədirdir. Qulu müəllimlə yaradıcılığı, "Ulduz" jurnalındaki mətn seçimi, ədəbi gənclik və sair məsələlər barədə danışdıq.

- "Ulduz" jurnalının baş redaktoru kimi, xüsusilə, gənc müəlliflərin mətn seçimində hansı meyarlara əsaslanırsınız?

- Əvvəlcə, onu deyim ki, jurnalın bütün mətnlərinin seçilməsində tam səlahiyyətli şəxs mən deyiləm. Jurnalın müxtəlif şöbələri var, eləcə də kənardan sözüne, zövqünə inandığım insanlar var ki, onlar da mətn göndərirlər və ya seçirlər. Ümmilikdə isə seçəcəyimi mətn əgər nəsr nümunəsidirsə, ilk olaraq cümlə quruluşuna fikir verirəm. Çünki bu, mənim yəqin yerimdir. Heç cür başa düşə bilmirəm ki, postmodern bir dövrdə inşa, ifadə yaza bilməyən bir insan necə roman yaza bilər. İnkişaf hər zaman ibtidaidən aliyyə doğru gəlir. Və inkişaf adətən, ibtidaini öyrəndikdən sonra başlayır. İnsan klassik olanı tam öyrənib bitirdikdən sonra yenilik edir. Buna misal olaraq, həmişə Alim Qasimovnu nümunə gətirirəm. O, 7 klassik muğamı mükəmməl şəkildə öyrəndikdən sonra muğam ifaçılarının elementlərini etməyə başladı. Çoxları bunu qəzəblə qarşılasalar da, heç kim deyə bilməzd ki, sən bunu bilmədiyinə görə edirsən. Eynilə gənclər də ilk olaraq mükəmməl yazı bacarığına malik olmalıdırlar. Ən adi şeyləri, hətta divar yazılarını da düzgün yazmalıdırlar. Elə gənclər var ki, avtoqrafı da səhv yazır. Bir insan "Müəllifdən Qulu Ağsəs"ə ifadəsində iki səhv edibsə, mənim o kitabı açıb oxumağa həvəsim qalmır. Digər bir çatışmayan cəhət isə, gənclərin maraqlı əhvalatla həkayəni qarışdırmalarıdır. Baxırsan ki, əhvalat çox maraqlıdır, amma hekayə deyil. Yaxşı oldadı ki, gənclər hekayə ilə maraqlı əhvalatı fərqləndirməyi bacarınırlar. Hekayədə maraqlı heç nə olmaya da bilər, necə ki şeirdə bəzən süjet olur. Amma hekayə bütün tələblərə cavab verməlidir. Şeir seçimində isə vəziyyət başqa küldür. Şeirdə əsas mənə lap sonda da ola bilər. Və sonda qərar verə bilərənsən ki, bu müəllif çox istedadlı şairdir. Özüni ustalıqla gizlədə bilən çox istedadlı şairlər var. Bəziləri bunu bilərəkdən edir. Bəziləri isə bilməyərək öz istedadlarını gizlədirlər. Bu baxımdan, şeirləri seçmək elə problem deyil, amma nərsədə daha çox çətinliklə üzləşirik. Ümumiyyətlə, orta statistikanı götürsək, bizim şeirlə

heç vaxt problemimiz olmayıb, nə əvvəl, nə də indi. Bizim əksəyan tərəfimiz həmişə nəsr olub. Çox vaxt çap etməyə nəsr yazan müəllif tapmırıq. Buna görə də nisbətən ortayaxşılarla və gənclərə müraciət edirik. Məsələn, Mübariz Cəfəriyə, Mübariz Örenə, Alpay Azərə müraciət edirik ki, bizə yazı versinlər.

- Son vaxtlar "Ulduz" jurnalında gənc imzalar daha çox çap olunur. Siz özünüz gənclərin belə çox çap olunmasında maraqlısınız, yoxsa...

- "Ulduz" jurnalının əsas məqsədi gənc imzaları tanımaqdır. Buna görə də istedadlı, lakin elə də çox tanınmayan müəlliflərə seçimmizdə daha çox yer veririk. Yeni imzalar təqdim etməyə çalışırıq ki, hər dəfə eyni müəlliflər olmasın. Gənclərin ən çox üz tutduqları yer "Ulduz" jurnalıdır, biz də onları çap edirik.

- Qeyd etdiniz ki, gənc imzalara daha çox müraciət edirsiniz. Hazırda gənc müəlliflərin əksəriyyətində müəyyən iddia var və hər biri fərqli xarakterə malikdir. Bəs siz bu müəllif kaprizlərini necə "idarə edirsiniz?"

- Əvvəlki dövrlə indiki dövr müəyyən dərəcədə fərqlənir. Əvvəllər biz şeirimizi kim çap edirdisə, ona təşəkkür edirdik. Məsələn, Ələkbər Salahzadəyə, Əlisəmid Kürə və b. İndi vəziyyət dəyişib. Müəllif

bir iştirakı olur. Siz redaksiya heyəti ilə necə işləyirsiniz?

- Yazıçılar Birliyində belə xoşməramlı ənənə həmişə olub. İlk vaxtlarda mən redaksiya heyəti üzvlərinin hamısına müraciət edirdim. Yenə də edirəm: "Ulduz"un işində hansısa bir projekt reallaşdırmaq və ya kimisə təqdim etmək istəyirlərsə, buyursunlar. Təbii ki, normalara uyğun olsa, biz razılıq verirək. Məsələn, Baloğlu Cəlil ədəbiyyatımızın təbliği üçün əlindən gələni edir. Nilüfer Şıxlı Moskvada "Ulduz" jurnalı üçün kifayət qədər iş görüb. Nəzərə almaq lazımdır ki, onlar bu işlər üçün bizdən pul almırlar. Həmçinin Həyat Şəmi əlindən gələn köməkliliyi əsirgəmir. Hətta bəzən mətnlərin korrektəsinə də dəstək olur. Biz bazar iqtisadiyyatı dövründə yaşayırıq və hər birimizin içində bir vəhşi kapitalist hökmranlıq edir. İnsanlara pul vermirsənsə, onlardan heç nə tələb də edə bilməzsən. Ancaq xahiş etmək olar.

- Müsahibələrinizin birində qeyd edibsiniz ki, biz Allaha qorxudan sevirik. Söz də Allah kimidir. Maraqlıdır, sözdən qorxduğunuz üçün yazırsınız, yoxsa sözə hörmət etdiyiniz üçün?

- Bu günlərdə bir status yazmışdım: "Allah, sən təksən, yoxsa səni təkləyiblər?" Bu gün Allah "təklənib". Ateizm dəb

baxımdan mən "dünya ədəbiyyatı" ifadəsini Azərbaycan ədəbiyyatına xər baxmaq kimi qəbul edirəm. Mən "ədəbiyyat dünyası" ifadəsini daha çox işlədirəm və qəbul edirəm. Çünki "dünya ədəbiyyatı" adı altında daha çox Qərbi Avropa ədəbiyyatı nəzərdə tutulur və sanki onlar öz-lərindən başqa heç bir ölkənin ədəbiyyatını qəbul etmək istəmirlər. Lakin düşünürəm ki, ədəbiyyatı ən yaxşı halda xəritələr üzərində deyil, mətnin keyfiyyətinə görə - zəif, orta, əla deyə bölmək olar.

- Dilçilikdə alınma sözlərin milli qarşılıqları ilə əvəz olunması daha məqsədə uyğun hal hesab olunur. Lakin türk musiqiçisi və ədəbiyyatçısı Zülfü Livanəli özünün "Ədəbiyyat xoşbəxtlikdir" adlı kitabında bu meyllin dili yalnız fəsiqləşdirdiyini qeyd edir. Bu barədə fikirləriniz maraqlıdır.

- Mən şeir yazanda 6-7 variantın içindən seçib yazıram. Sonradan onu da "şumlayıram". Düzüdü, bəzən iki-üç misralıq şeirlər olur ki, onlara əl vurmuram. Amma başqa yazdıqlarımı dəyişirəm. Əlimə qələm alıb nə yazırsam, hamısında düzəlişlər edirəm. Şeirdə hansısa alınma söz işləndə dilimizdəki qarşılığı ilə dəyişmirəm. Bu saxta, ucuz dilpərvərlikdən başqa bir şey deyil. Dili saflaşdırmaq, təmizləmək belə üsulla aparılmamalıdır.

Şeir yazmaq xəyanət etməkdir

Qulu Ağsəs: "Ədəbiyyat içməli su kimidir: Dünyanın 80 faizi H2O olsa da, onun cəmi 3-5 faizi şirindi..."

əgər istedadlıdırsa, onun kaprizinə dözməliyik. Başqa variant yoxdur, çünki sən çap etmədinsə, burdan çıxıb ayrı yerə gələcək. Düşünürəm ki, gənclərin bu kaprizlərini ən çox sosial şəbəkələr yaradır. Amma ədəbi gəncliklə işləyən nəşir orta-baba da, istedadlıya da dözməlidir. İstedadlıya dözməyin şərhe ehtiyacı yoxdur. Az istedadlı gəncə ona görə dözmək lazımdır ki, sabah vəziyyət tamam dəyişə bilər. Elə bir mətn, elə bir şeir yazars ki, istedadlı olduğunu sübuta yetirər. Söhbət gənclərdən gedir. Yeni hər hansı gənc bu gün yazsa bilmir, ortabab yazır, bir il sonra onun necə yazacağını heç kim bilə bilməz. Ədəbiyyatımızda belə nümunələr kifayət qədər var. Ona görə də gənc müəlliflərə hörmətlə, səbirlə yanaşmaq lazımdır. Bu, redaksiyanın borcudur.

- Xarici ölkələrdə, adətən, müxtəlif imzalar bir ədəbi jurnal ətrafında qruplaşır. Bizdə isə, az qala, belə bir ənənə yoxdur. Bunun səbəbini nədə görürsünüz?

- Bizdə qrupbazlıq var, amma qrup yoxdur. Bir gileymini də deyim: son vaxtlar "Ulduz"a çox az adam istedadlı gənc təqdim edir. Xüsusilə, orta və yaşlı adamlar. Sanki and içiblər ki, nə qədər istedadsız adam var, hamısını jurnalda təqdim etməlidirlər. Səbəbini də anlamıram. Bilmirəm, "Ulduz" jurnalını gözdən salmaq istəyirlər, ya istedadlı insanların irəli çıxmasına mane olmaq. Xahiş edirəm ki, "Ulduz" jurnalına yalnız istedadlı adamları təqdim etsinlər.

- Redaksiya heyətində, adətən, nüfuzlu adamların adları yazılır, amma onların jurnalın çap olunmasında heç

halına çevrilir. Mən Allaha çox istəyirəm və bizim münasibətimiz qorxu üzərində qurulmayıb. İndi elə dövrüdü ki, evdə heyat yoldaşına, işdə müdürünə səsinə qaldırma bilməyənə başlayırlar Allaha "ilışməyə". Mən istəməzdim ki, insanlar Allahdan qorxsun. O, bizi yaradıbsa, sevib yaradıb. Qorxu özünümüdəfiə deməkdir. İnsan itirəcəyi nəse olanda qorxmağa başlayır. Əgər sənın xəzinən olsa, onun başında ilan kimi yatacaqsan ki, qoruyasan. Amma daxilində bir qara qəpiyin də yoxdursa, onu qorumağa da ehtiyac qalmır. Qorxu da şübhədən yaranır. İnsanın içində həmişə hər şeyə qarşı şübhə olmalıdır. Məsələn, mən İsa Hüseynovun oxucusuyam, İsa Muğannanın yox. Amma yenə də İsa Muğanna kimi yazdığı əsərləri tam şəkildə inkar etmirəm. Məndən bunun səbəbini soruşanda cavab verirəm ki, sabah vəziyyət dəyişə bilər. Həyatda hər şey mümkündür. Mən heç nəyin altından birmənəli şəkildə qol çəkə bilmərəm. Amma bir şeydən əminəm ki, mənəm. Bir gün "ASAN" Xidmətin qarşısında azərbaycanlılar Marsa bilet almaq üçün dayanacaq, amma yenə də növbə mədəniyyəti olmadan (gülür).

- "Dünya ədəbiyyatı" anlayışını qəbul etmirsiniz, lakin bəzi məqamlarda ədəbiyyatı təsnifatlaşdırmağa ehtiyac yaranır. Sizcə, belə məqamlarda ən ideal bölgü necə aparılmalıdır?

- Dünyanın bütün şairləri dünyanın yenice doğulmuş çağları kimidir. Onları bir otağa salsan, bir müddətdən sonra görəcəksən ki, bir dil tapıb anlaşıblar. Dünyanın bütün yaradıcı adamlarının körpə uşaqlar kimi çoxlu oxşar cəhətləri var. Bu

şaquli mədəniyyətin daşıyıcısıdır və onu kütləviləşdirir. Yeni, yaratdığı elitə sənətdir, eyni zamanda da yaratdığı populyarlaşdırır. Əgər insan təkcə kütləvi mədəniyyət daşıyıcısıdırsa, böyük populyarlıq qazana bilər. O zaman elita onu qəbul etməyəcək. Məsələn, Məhəmməd Hədi böyük şair olsa da, kütləvi deyil. Ona görə həm var, həm də yoxdur. Bu məsələdə ən yaxşı üsul qızıl ortanı tapmaqdır. Qızıl orta isə odur ki, sən həm elitə mədəniyyətə sahib olasan, həm də onu elə bir dildə ifadə edə bilənsən ki, o, kütləviləşsin. Hədinin dilindən bir nümunə gətirəmsən, heç kim başa düşməz, heç qəzəlxan da onu anlamaz. İnsan fikirlərini elə bir dildə və elə bir tərzde ifadə etməlidir ki, onu həm də kütlə tanıya və dəyərləndirə bilsin. Hansı Azərbaycandan şairi istəməz ki, onu hamı sevsin?! Amma operada elə ifaçılar var ki, onları yalnız operanı bilənlər başa düşür.

- Ayfər Tunç deyir ki, bədənin ruha xəyanət etdiyi hallar çoxdur. "Ruh başına qara işıqdan halqa keçirib göyə ucalmağın üçün çırpınır, amma vücud dünyalıdır, yeyir, içir, yaşayır". Maraqlıdır, bəs dünyalı Qulu Ağsəslə şair ruhlu Qulu Ağsəs necə yola gedir və birinci ikinciyə heç xəyanət edibmi?

- Əlbəttə, edib. Elə xəyanət edə-ədə

Çünki bəzən söz mətnə elə oturur ki, onu "qaldırmaq", başqası ilə əvəz etmək mümkün deyil. Əgər ifadə yerində işlənilib, bu alınma söz olsa belə, dilə heç bir ziyanı yoxdur. Hətta elə məqamlar olur ki, adam istəyir lap rus sözləri də işlətsin... Dilimizi bu cür təmizləmək işə yaramır. Mətnə hər söz işləne bilər. Hansı dildə istəsən, söz işlətmək olar.

- "Kütləvi mədəniyyət" ifadəsini doğru hesab etmirsiniz. Lakin belə bir fikir var ki, ziyalı yalnız yüksək təbəqə üçün deyil, bütün xalq üçün çalışmalıdır. Yeni xalqın yalnız bir hissəsini seçib, ona xitab etmək nə dərəcədə düzgündür?

- Dünyada iki cür mədəniyyət forması mövcuddur: Şaquli - elitə, üfuqi - kütləvi mədəniyyət. Ən xoşbəxt insan odur ki,

də yola gedirlər (gülür). Bəzi şairlər deyirlər ki, mən ömrümdə əyri iş görməmişəm. Şeir yazmaq elə əyri iş görməkdir də. Şeir yazmaq xəyanət etməkdir. Və ya dramaturq deyir ki, mən heç vaxt yaltaqlıq və ya oğruluq etməmişəm. Bu necə ola bilər axır? Sən hər obrazı yaratdıqda, o yaltaqlığı da, oğruluğu da, hətta, cinayəti də yaşamalısən. Yaratdığı hər obrazı yaşamalısən, yaşayaraq yaratmalısən. Şairin başqa sənət adamlarından fərqi ondadır ki, daha səmimidirlər. O baxımdan, nəinki bədənim xəyanət edib (gülür). İnsanda bütün komponentlər cəmlənib: xəyanət, pislilik, paxılıq, yaxşılıq. Biz onların bəzilərini işlək saxlayırıq, bəzilərini isə "məzuniyyətə göndəririk". Amma hərdən o məzuniyyətdə olanlar da işə çıxırlar

və öz sözlərini deyirlər. Yeni insan bir bü-tüdüdü. Heç kəs ideal deyil. Ona görə xəyanəti təbii saymaq olar. Amma mən çalışıram ki, bu xəyanət az olsun. Amma deyə bilmərəm ki, yoxdur və ya olmayıb. Desəm, artıq özümə xəyanət etmiş olacağam.

- İlk çap olunan şeiriniz Lenin barədədir. Maraqlıdır ki, ilk şeir üzün niyə belə bir mövzuya müraciət etmişdiniz?

- İlk şeirim Leninə yazılmayıb, ilk çap olunan şeirim ona yazılıb. Bu şeirin çap olunması çox maraqlı təsadüf nəticəsində baş vermişdi. Qonşumuza bir nəfər vəzifəli şəxs gəlmişdi. O xəbər tutmuşdu ki, şeir yazıram. Bir gün gəlmiş mənə şeir dəftərimi aldı, mən də geri istəməyə utan-dım. Sonradan xəbər tutdum ki, dəftəri Bakıya aparıb və içindən "Lenin" şeirini seçərək jurnalda çap etdirib. Bu şeirin çap olunması həyatın mənə ən böyük sür-prizi oldu. O şeirdən sonra müxtəlif yerlərdən 600-ə yaxın məktub almışdım. Həmçinin, məni müxtəlif görüşlərə, iclas-lara aparmağa başladılar. Hətta buna görə mənə ayaqqabı, kostyum da aldılar. Onda yaşadığım hissləri həyatım boyu bir daha yaşamadım. Mən yalnız "Lenin" şeirindən sonra populyarlığın fantastikasını, şöhrətin ləzzətini daddım. Bütün kənd mənimlə fəxr edirdi. Hələ də unuda bilmədiyim xətrinə isə rayon komsomolundan məktəbimizə maşınla gəlmiş mənə tədbirlərə aparmalarıdır. Həmin vaxt məktəbimizin direktoru da məni maşına qədər müşayiət etmişdi. O zaman çox istəyirdim ki, məktəbdən maşına qədər yol bir az da uzansın, direktor da mənimlə daha uzun müddət addımlasın və hər kəs bunu görsün. Bu, əsl uşaq bəxtiyarlığı idi.

- Türk ədəbiyyatının ən önəmli əsərlərindən biri sayılan "Tutunamayanlar" romanında müəllif, Turqut obrazı vasitəsi ilə mənəvi acılıq anlayışını qələmə alır. Turqut nə qədər yəsə də, heç keçməyən dəhşətli acılıq hissindən sonra bunun fiziki acılıq deyil, mənəvi acılıq-bilgiyə olan acılıq olduğunu anlıyır. Yalnız bundan sonra o, yeni bir nəzəriyyə yaradır. Sizcə, yazmaq da belə acılıq hesab edilə bilərmi?

- Yazmaq elə bir ehtiyacdır ki, onun adına acılıq da demək olar. Yazı ilə çox şeyi yetişdirmək olar. O cümlədən, gözü də, ürəyi də, ağılı da, mədəni də yazı ilə doyurmaq olar. İnsan ürəyindən olan bir yazını yazanda 4-5 saat nə acılıq, nə də susuzluq hiss edir. Dəfələrlə belə hal yaşamışam. Hətta öz yazdıqlarımdan əlavə, başqa istedadlı müəlliflərin gözəl yazıları "doydura" bilir məni. Mütlaiyyə ehtiyac duyan hər kəs belə acılıqla bir dəfə də olsun qarşılaşıb. Çünki bu insanlar üçün oxumaq və ya yazmaq havanı da, suyu da əvəz edə bilər.

- Söz yalnız heqiqətə olanda sehri güvəyə malik olur. Bu baxımdan, sizcə, "Ulduz" jurnalının sehri nə qədərdir?

- "Ulduz" jurnalında nə qədər istedadlı mətnlər varsa, o qədərdir. Orada çap olunan müəlliflərin nə qədərindəlinə sehri çubuğu varsa, o qədərdir. Mən inanıram ki, "Ulduz" jurnalının sehri var. Hər çap olunan nömrədə bunun yetərinə nümunələrini görmək mümkündür.

Bir də unutmayaq: Ədəbiyyat içməli su kimidir: dünyanın 80 faizi H2O olsa da, onun cəmi 5-3 faizi şirindi...

Söhbətəşdi: Fərid Hüseyn, Cahan Seyidzadə, Aytac Quliyeva